

שואלת הגמרא: **מאי ניהו** – מזה היא כוונת רב נחמן בדבריו אלו, **דלא עשו** העדים הזוממים **מעשה**, לפי שעדיין לא שילם הנידון, אלא רק נגמר דינו לשלם על פיהם, אם כן, **היינו בדרך**, ומה בא רב נחמן להוסיף.

משיבה הגמרא: **אימא וכן אמר רב נחמן**, שאף הוא אמר כדברי רבה.

הגמרא מביאה מימרא של רב יהודה בענין עד זומם המחייב את עצמו: **אמר רב יהודה אמר רב**, **עד זומם משלם** לנידון את הדמים הראויים לו על פי דין התורה, **לפי חלקו** של העד בעדות זו.

מבררת הגמרא: **מאי** – מזה היא הכוונה **משלם לפי חלקו**, **אלימא דהאי משלם פלגא והאי משלם פלגא** – אם הכוונה בזה שכל אחד מן העדים הזוממים משלם לנידון את חצי הדמים שרצה לחייבו, ובצירוף שניהם משלמים לו את כל הדמים, **תנינא** דין זה במשנתנו (להלן ה), **משלשין פמון ואין משלשין פמלקות** – בית דין נעשים שלישים לחלק את תשלום הדמים שרצו הזוממים לחייב לנידון בין כל העדים, וישלם כל אחד כפי חלקו, אך אין עושים כן לגבי חיוב מלקות, שאם רצו לחייב את הנידון מלקות, יש להלקות את כל אחד מן העדים שלושים ותשע מלקות. ומדוע הוצרך רב להשמיענו זאת.

אלא כגון דאיתום חד מיניהו – הוזם רק אחד מן העדים, ובזה הוצרך רב לומר **דמשלם פלגא דידה** – שעליו לשלם את מחצית הממון שרצה לחייב לנידון, כפי חלקו בעדות זו.

מקשה הגמרא: **ומי משלם**, האם עד אחד שהוזם משלם ממון בחומה זו, **והא תניא בברייתא שאין עד זומם משלם ממון עד שיוזמו שניהם** – שני העדים כאחד, אך אם הוזם הוא לבדו אינו משלם מאומה, וכיצד סובר רב שעליו לשלם את מחצית הדמים.

מתרצת הגמרא: **אמר רבא**, רב עוסק **באומר העד עדות שקר העקרת**, דהיינו שלאחר שהעידו שני העדים בבית דין על הנידון שחייב ממון ונגמר דינו לשלם, נתחרט אחד מן העדים, והודה שעדותו עדות שקר היתה, ובהודאתו זו מחייב הוא את עצמו בעד שהוזם, ועליו לשלם את מחצית מן הדמים שרצה לחייב לנידון, כפי חלקו בעדות זו.

מקשה הגמרא על דברי רבא: **פל מנייה** – וכי יכול העד לחזור בו מעדותו, הרי כלל הוא בידינו **שבין שהיה העד את עדותו בבית דין שוב אינו חוזר בו ומגיד דברים אחרים**, ומאחר שאין הוא רשאי לחזור בו ולפטור את הנידון מלשלם אין לקרואו בשם 'עד זומם', שהרי אינו יכול להזים את עצמו ולבטל עדותו, ואף אין לחייבו ממון משום דין הומה.

אלא צריך לומר שרב עוסק בעד שבא לבית דין ואומר, אני וחברי **העידנו עדות שקר**, והוזמנו על עדות זו **בבית דין פלוגי**, וחבירי אינו מודה, ובאופן כזה מחייב הוא את עצמו לשלם מחצית מן הממון שזומם לחייב לנידון, כפי חלקו בעדות זו, אך נאמן הוא בזה רק על עצמו ולא על חבירו.

מבררת הגמרא: **פמון** – כשיטת מי אמר רב דין זה, **דלא כשיטת רבי עקיבא**, **דאי גרבי עקיבא הא אמר** (לעיל ב) עד זומם **אף אינו משלם על פי עצמו**, מאחר שתשלום עדים זוממים קנס הוא, והמודה בקנס פטור, ואילו רב אומר שעד זומם המודה בכך שהוזם בבית דין פלוגי משלם.

אלא כדי שיתיישב בדברי רב גם לשיטת רבי עקיבא, יש להעמידם באופן אחר, **באומר העד הזומם אני וחברי העידנו שקר והוזמנו על עדותינו בבית דין פלוגי**, וכבר הוזמנו שם **פמון** על כך כדין עדים זוממים, ובאופן כזה גם רבי עקיבא מודה שאין המודה פטור מלשלם, מכיון שהודה שנתחייב ממון בבית דין.

ועתה מבראת הגמרא את החידוש בדברי רב: **פלגא דעתך אמינא** – סבורים היינו לומר, **דכין דלחבריה לא מצי מחייב ליה** – שמאחר ואין העד יכול לחייב את חבירו ממון בעדותו, **היה נמי לא מיחייב** – לא יוכל לחייב אף את עצמו, **קא משמע** לן רב שאין הדבר כן,

אלא אף שאינו נאמן על חבירו יש להאמינו על עצמו, ולפיכך יש לחייבו את מחצית הדמים שרצה לחייב לנידון, כפי חלקו בעדות זו.

משנה

משנה זו עוסקת בעדים זוממים שרצו לחייב אדם ליתן לאשתו את כתובתה, ומבארת כיצד יש לשום את הסכום שישלמו העדים לבעל לאחר שהוזמו.

עדים שבאו לבית דין ואמרו, **מעידין אנו את איש פלוגי שגירש את אשתו** בפנינו ביום פלוגי ולא נתן לה את כתובתה, וחייבו בית דין את הבעל על פי עדותם לשלם לאשה את דמי הכתובה, ולאחר מכן באו עדים אחרים והזימום, ונתברר שלא גירש הבעל את אשתו מעולם, ולא נתחייב ליתן לה דמי כתובתה, ומעתה יש לדון כמה ישלמו העדים לבעל, אם נאמר שישלמו לו את דמי הכתובה כולה, **והלא בין היום ובין למחר סופו ליתן לה כתובתה**, כלומר, הלא יתכן שהיום או מחר ימות הבעל או יגרש את אשתו, ויתחייב ליתן לה את כתובתה, ונמצא שלא היו העדים מפסידים אותו מאומה, אלא **אזידין** (– מעריכים) **כמה אדם** מן השוק היה רוצה ליתן בתורת תשלום עבור כתובתה **של אשה זו**, שעומדת היא בספק זה, **שאם נתאלמנה האשה או נתגרשה יטול הלוקח את מעות הכתובה מן הבעל, ואם מתה האשה יירשנה בעלה** ולא יטול הלוקח מאומה, וסכום זה ישלמו העדים לבעל.

נמרא

מבררת הגמרא: **כיצד שמיין** את הסכום שהיביים העדים לשלם לבעל. כלומר, אי אפשר לפרש את דברי המשנה כפשוטה, שישלמו העדים לבעל כפי שהיה אדם מן השוק נותן לאשה עבור כתובתה, שהרי לא באו העדים להפסיד את האשה אלא את בעלה, ולפיכך יש לפרש את דברי המשנה באחד משני אופנים. האחד, שישלמו העדים לבעל את הסכום שהיה אדם מן השוק נותן לו עבור השדה המיוחדת לתשלום דמי הכתובה לאשה, ויאכל הלוקח את הפירות לעת עתה, ואם ימות הבעל או יגרש את האשה יתן לה הלוקח את השדה, ואם תמות האשה קודם הבעל תשאר השדה בחזקת הלוקח לעולם. וסכום זה שהיה הלוקח נותן לבעל רצו העדים להפסידו, שהרי היה צריך ליתן הכתובה לאשה מיד, ולא היה יכול למוכרה לאחר.

ובאופן אחר ניתן לפרש את דברי המשנה, שיש לשום כמה היה הלוקח נותן לאשה עבור הזכות לקבלת כתובתה אם ימות הבעל או יגרשנה, וסכום זה לא ישלמו העדים לבעל, מאחר שסכום זה לא היו מפסידים אותו כלל, שהבעל עצמו היה נותן ברצון לאשה סכום זה כדי להיפטר מתשלום הכתובה, אלא ישלמו העדים לבעל את הסכום הנותר מדמי הכתובה. וכגון, אם הכתובה היא מאה מנה, ויכולה היתה האשה למכור את זכותה בארבעים מנה, נמצא שרצו העדים להפסידו שישים מנה, שהרי אם היה הבעל משלם לה ארבעים מנה היה זוכה בכל המאה, ועל כן עליהם לשלם לו ששים מנה.

ונחלקו בענין זה האמוראים בפירוש דברי המשנה: **אמר רב חסדא בפלג**, דהיינו, צריכים העדים לשלם לבעל את הדמים שהיה יכול ליטול עבור מכירת השדה המיוחדת לכתובת האשה, וכגון אם שוי הכתובה מאה מנה והיה הבעל יכול לקבל עבורה חמישים מנה, ישלמו לו העדים סכום זה שרצו להפסידו. **רב נתן בר אושעיא אומר** **באשה**, דהיינו, יש לשום כמה היתה האשה נוטלת עבור מכירת כתובתה, וישלמו העדים לבעל את כל השאר, ונמצאו העדים נפסדים יותר לשיטה זו, מאחר שהאשה נוטלת דמים מועטים עבור כתובתה, שהרי אינה מוחזקת בה עתה, וכמו

המשך ביאור למס' מכות ליום רביעי עמ' א

1 כן אינה אוכלת פירות, ונמצא שעל העדים לשלם את ההפרש
2 שבין דמים מועטים אלו לשוויה של הכתובה כולה.
3 רב פפא מוסיף על דברי רב נתן בר אושעיא: אָמַר רַב פָּפָא, אכן
4 יש לשום את הדמים פְּאִשָּׁה כדברי רב נתן בר אושעיא, וּבְכִתּוּבָתָהּ
5 – אך אין לשום אלא את הדמים שרצו העדים להפסיד לבעל במה
6 שהיה משלם לאשה את כתובתה, ולא את הדמים שרצו להפסידו
7 במה שלא היה יכול להמשיך ולאכול פירות נכסי מלוג שלה,
8 מאחר שיכולים הם לטעון שכלל לא ידעו שיש לאשה זו נכסי
9 מלוג, ולא באו להפסיד לבעל אלא את דמי כתובתה.

15 יום, כלומר, שלוח סכום זה לתקופה של שלושים יום בלבד, וְהוּא
16 [–הלוח] אָמַר, שלוח מעות אלו על מנת להשיבן מִכָּאן וְעַד עֶשְׂרִי
17 שָׁנִים, והוזמו העדים, ונמצא שרצו להפסידו את השימוש במעות
18 אלו בתקופה שבין שלושים יום לעשר שנים. בית דין אֲמָרִים
19 [–מעריכים] כִּמָּה מעות אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן וַיְהִי בִידּוֹ אֶלֶף זָוָז בֵּין נוֹתֵנָן
20 מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין נוֹתֵנָן מִכָּאן וְעַד עֶשְׂרִי שָׁנִים, כלומר, כמה
21 אדם חפץ לשלם עבור הלוואה של אלף זוז לתקופה של עשר
22 שנים פחות שלושים יום, ומעות אלו ישלמו העדים ללוח, שהרי
23 חפצים היו להפסידו ריוח זה.

הלוואה זו, אין התנאי מועיל לו והשביעית משפמט את החוב.
מקשה הגמרא: לִימָא – לכאורה יש לומר, דקסבר שמואל –
ששמואל סובר שטעם הדבר שאין תנאי זה מועיל, מאחר שמתנה
על מה שכתוב בתורה הוא, שהרי מן התורה השביעית משמטת
והוא מתנה שלא תשמט, ושמואל סובר שכל המתנה על מה
שכתוב בתורה תנאו בטל והמעשה קיים, ולפיכך אין תנאו מועיל
לו והשביעית משמטת. ואם כן יש להקשות סתירה בדברי שמואל,
והא איתמר – שהרי נאמרה מחלוקת בבית המדרש, לגבי אדם
האומר להכירי הריני מוכר לך חפץ פלוני על מנת שאין לך עלי
אונאה, כלומר, שאף אם אמכור לך אותו ביוקר לא תוכל לתבוע
ממני להשיב לך את ההפרש. רב אומר שאין תנאו מועיל, אלא יש
לו עליו אונאה, ואם מכר לו ביוקר יכול הוא לתבוע ממנו הדמים,
ושמואל אומר שהתנאי קיים, ולפיכך אין לו עליו אונאה, ומוכח
שלדברי שמואל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, ומדוע
לגבי שביעית סובר שמואל שאין מועיל התנאי שלא ישמטנו
בשביעית.
מתרצת הגמרא: הא איתמר עלה – הרי נאמר בבית המדרש על
דברי שמואל אלו, אפר רב ענן, לדידי מפרשא (ליה) מיניה דשמואל
– שמואל עצמו פירש לי את דבריו, שאם אומר המוכר ללוקח
הריני מוכר לך על מנת שאין לך עלי אונאה – שאתה לא תתבעני
אם תהיה בו אונאה, באופן כזה אין לו עליו אונאה, מאחר
שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, אך אם אמר לו הריני
מוכר לך על מנת שאין בו – במכר זהו אונאה, אין התנאי מועיל,
שהרי לא התנה עמו שימחול לו על אונאתו, אלא התנה עמו
שאינו מאנה אותו במכירה זו, והרי נתברר שיש בו אונאה, ונמצא
שלא קיים המוכר את דבריו, ולפיכך ראוי הקונה לתבוע ממנו
את הפרש הדמים. והכי נמי לגבי שביעית יאה הדין כן, שאם אמר
לו המלוה ללוה הריני מלוה לך על מנת שלא תשפמני אתה
בשביעית, דהיינו, שתשיב לי לאחר השביעית את דמי ההלוואה,
באופן כזה אין השביעית משפמטו, מאחר שסובר שמואל
שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, אך אם אמר לו
המלוה על מנת שלא תשפמני השביעית, דהיינו שלא יחול כלל דין
שמיטת כספים בהלוואה זו, באופן כזה תנאו בטל והשביעית
משפמטו, שהרי אין השביעית נתונה בידי להתנות עליה שלא
תשמט.
הגמרא מביאה דין נוסף מדיני הלוואה: תנא, אדם המלוה את
הכירי סתם – שלא פירש לו מתי עליו להשיב את ההלוואה, אינו
רשאי המלוה לתבוע ללוה בפחות משלשים יום, מאחר שסתם
הלוואה היא לשלושים יום.
סבר רבה בר בר חנה קמיה דרב למימר – סבר רבה בר בר חנה
ואמר לפני רב, הני מילי – שדין זה לא נאמר אלא במלוה בשטר,
שרק בזה יש לומר 'סתם הלוואה שלושים יום', משום דלא עבר
איניש דמרח דקתב שטר בציר מתלתין יומין – שאין אדם טורח
לכתוב שטר עבור הלוואה הפחותה משלושים יום, אבל במלוה על
פה שאין בו טירחה, לא – אין אומרים שהלווה בסתם לשלושים
יום.
אמר ליה רב לרבה בר בר חנה, הכי אמר רבכי – כך אמר דודי רבי
חייא, אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה, בשני אופנים אלו
נאמר דין זה, שסתם הלוואה לשלושים יום היא.
תניא נמי הכי, המלוה את הכירי סתם, שלא פירש לו את זמן
הפירעון, אינו רשאי המלוה לתבוע ללוה בפחות משלשים יום
מזמן ההלוואה, אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה.
הגמרא מביאה מנין לומדים דין זה שסתם הלוואה שלושים יום:
אמר ליה שמואל לרב מתנה, לא תיתיב אפרעך – לא תשב, אלא
עמוד על רגליך, עד דמפרשת לך להא שפמטא – עד שתפרש לי
הלכה זו. מנא הא מילתא דאמר רבנן – מנין לומדים דין זה שאמר
חכמים, שאדם המלוה את הכירי סתם אינו רשאי לתבוע פחות

ואף על גב דהשתא לא קרינן ביה לא יגוש – ואף שעתה בשנת
השמיטה אין אנו קוראים בו את דברי המקרא (דברים טו) 'לא יגוש
את רעהו, שהרי אין המלוה ראוי לתבוע מן הלוה את דמי
ההלוואה עד סוף עשר שנים, מכל מקום השביעית משמטת דמים
אלו, שהרי סוף אתי לדי לא יגוש – לסוף עשר שנים עתיד הוא
לנוגשו עבור פרעון דמי ההלוואה, ולפיכך צייתה התורה שתשמט
השביעית כבר מעתה חוב זה, כדי שלאחר תום עשר שנים לא
יוכל המלוה לנוגש את הלוה.
הגמרא מקשה על דברי שמואל מהמשנה: מתיב רב כהנא, שנינו
במשנה, אומרים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה וזו בידו, בין ליתן
מכאן ועד שלשים יום ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים, וסכום זה
ישלמו העדים ללוה, מאחר שריוח זה רצו להפסידו. ואי אפרת
שביעית משפמט – ואם סובר אתה שהמלוה את חבירו לעשר
שנים שביעית משמטתו, אם כן פולחו נמי קמי שלומי ליה – יש
לחייב את העדים לשלם ללוה את כל סכום ההלוואה במלואו,
שהרי בתוך עשר שנים יש שנת שמיטה, ואם כן בהכרח היה החוב
נשמט, ולא היה על הלוה להחזיר למלוה מאומה, ועתה שרצו
העדים הזוממים לחייבו להשיב את החוב בתוך שלושים יום,
נמצא שרצו להפסידו את כל האלף זה. ומאחר שנתבאר במשנה
שאין מחייבים אותם לשלם הכל, בהכרח צריך לומר שאין
השביעית משמטת הלוואה לעשר שנים.
מתרצת הגמרא: אפר רבא, אין להוכיח כן מדברי המשנה, אלא
יתכן לומר שהשביעית משמטת מלוה לעשר שנים, ומכל מקום
אין העדים צריכים לשלם לו את כל דמי ההלוואה, דהכא במאי
עסקינן במלוה על המשכון ובמסר שטרותיו לבית דין. דהיינו,
המשנה עוסקת באחד משני אופנים, או שהלוואה זו היתה כנגד
משכון שנתן הלוה למלוה, או שהמלוה מסר את שטרותיו לבית
דין, על ידי שכתב עליהם פרוזבול, ובשני אופנים אלו אין
השביעית משמטת את ההלוואה. דתנן – שהרי כך שנינו במשנה
(שביעית פ"י מ"ב) המלוה על המשכון והמסר שטרותיו לבית דין אין
משפמיין, ומאחר שאין השביעית משמטת הלוואה זו אין העדים
צריכים לשלם לו את כל הדמים שבשטר, אלא את הזמן שרצו
להפסידו.
הגמרא מביאה שיטה נוספת בדעת שמואל לגבי מלוה לעשר
שנים: איבא דאמר – יש האומרים את דינו של שמואל באופן
אחר, אפר רב יהודה אמר שמואל, המלוה את חבירו לעשר שנים
אין השביעית משפמטו בתוך שנים אלו, ואף על גב דאתי לדי לא
יגוש – ואף שבסוף העשר שנים עתיד המלוה לנוגש את הלוה
שישיב לו הלוואה זו, מכל מקום השתא מיהא לא קרינן ביה לא
יגוש – עתה בשנת השמיטה אינו יכול לתבועו שיפרע לו את דמי
ההלוואה, ומאחר שאינו יכול לנוגשו ממילא אינו מצווה לשמט
את חובו.
רב כהנא מביא ראיה לדין זה ממשנתינו: אפר רב כהנא, אף אנן
נמי תנינא – אף אנו שנינו כן במשנתנו, אומרים כמה אדם רוצה
ליתן ויהיו אלה וזו בידו, בין ליתן מכאן ועד שלשים יום ובין ליתן
מכאן ועד עשר שנים, ואי אפרת שביעית משפמטו פולחו נמי קמי
שלומי ליה – ואם תאמר שהשביעית משמטת מלוה לעשר שנים,
היה על העדים לשלם ללוה את כל דמי ההלוואה, שהרי היה פטור
מלשלם את חובו והעדים הזוממין וממו לחייבו, ובהכרח שאין
השביעית משמטת מלוה זה.
דוחה הגמרא, אפר רבא, אין להוכיח כן מדברי המשנה, דהכא
במאי עסקינן במלוה על המשכון ובמסר שטרותיו לבית דין,
שבאופנים אלו אין השביעית משמטת את ההלוואה. דתנן, המלוה
על המשכון והמסר שטרותיו לבית דין אין משפמיין.
הגמרא מביאה מימרא נוספת של שמואל בעניני שביעית: ואמר
רב יהודה אמר שמואל, אדם האומר להכירי הריני מלוה לך מעות
על מנת שלא תשפמני שביעית – בתנאי שלא תשמט השביעית

מִשְׁלֵשִׁים יוֹם, אֶחָד הַמִּלּוֹה בְּשֹׁמֵר וְאֶחָד הַמִּלּוֹה עַל פֶּה.

אָמַר לִיה רַב מַתְנֵה לְשִׁמּוּאֵל, הַמְקוֹר לְדִין זֶה הוּא מִן הַמְקָרָא, דְּבִתְבִּי (דברים טו ט) 'לְקִרְבָּה שְׁנַת הַשָּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִמָּה, וּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ, מִמִּשְׁמַע שְׁנֵאמָר בְּכַתוּב קִרְבָּה שְׁנַת הַשָּׁבַע אֵינִי יוֹדֵעַ שְׁהִיא שְׁנַת שְׁמִמָּה, אֲלֵא מִה תִּלְמִיד לִימָר – מִדּוּעַ הוּצָרָה הַכְּתוּב לְהוֹסִיף וּלְוֹמַר שְׁנַת הַשְּׁמִמָּה, כִּדִּי לִימָר לָךְ – לְלַמְדָךְ, שְׁ[י]שׁ שְׁמִמָּה אֲחֶרֶת שְׁהִיא בּוֹ – יִשְׁנוּ אוֹפֵן נוֹסֵף שְׁאִדָם אֵינִי יוֹכֵל לְתַבּוּעַ אֶת כִּסְפִּי לְמִשְׁךְ זֶמֶן הַקְרִי שְׁנָה, וְאֵיזוּ זוּ – וּבֵאִיזָה אוֹפֵן נֶאמַר דִּין זֶה, בְּאִדָם הַמִּלּוֹה אֶת הַבִּירֹי כְּתָם, שְׁלֵא פִירֵשׁ לוֹ אֶת זֶמֶן הַפִּירֵעוֹן, שְׁאֵינִי רֹשֵׁא לְתוֹכְעוֹ לִלּוֹה בְּפָחֹת מִשְׁלֵשִׁים יוֹם, וּשְׁלוּשִׁים יוֹם אֱלֹו קְרוּיִים שְׁנָה, דְּאָמַר מִר – שֶׁכֵּךְ נֶאמְרָה שְׁמוּעָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, שְׁשִׁלְשִׁים יוֹם בְּשִׁנָּה חֲשׁוֹב בְּשִׁנָּה.

הַגְמָרָא מְבִיאָה דִּין נוֹסֵף שְׁאִמַר רַב יְהוּדָה הָעוֹסֵק בְּדִינֵי תִיקוֹן כְּלִי בִשְׁבַת: וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אִדָם הַפּוֹתֵחַ אֶת בֵּית הַצּוּאָר בְּשִׁבְתָּ, דְּהֵינּוּ, שְׁנֻטל בְּגַד חָדֵשׁ שְׁאִין בּו פֶּתַח לְהַכְנִסֵת הַצּוּאָר, וְעֵשָׂה בּו פֶּתַח זֶה בִשְׁבַת, חֲזִיב חֲסָאָת מִשּׁוּם מִתְקֵן כְּלִי בִשְׁבַת. מִתְקִין לָהּ [ו]–הַקְשָׁה עַל כֵּךְ] רַב כְּהֵנָא, מִדּוּעַ יֵשׁ לְחִיבּוֹ מִשּׁוּם מִתְקֵן כְּלִי, וְכִי מִה בִּין זֶה לְאִדָם הַפּוֹתֵחַ כְּגֻפָתָ [ו]–מַכְסָה חֲבִית בִּשְׁבַת, שְׁנִתְבָּאָר בְּמַסְכַּת שְׁבַת (קמ"ו). שְׁרֵשְׁאִי אִדָם לְהַפְרִיד אֶת הַמַּכְסָה מִן הַחֲבִית בִּשְׁבַת כִּדִּי לְפּוֹתוּחָהּ, אִף שֶׁהַמַּכְסָה מְחוּבֵר לְחֲבִית בְּטִיט, וְאֵין מְחִיבֵיהּ אוֹתוֹ מִשּׁוּם מִתְקֵן כְּלִי בִשְׁבַת.

אָמַר לִיה רַב יְהוּדָה לְרַב כְּהֵנָא, אֵין הָעֲנִינִים דּוּמִים זֶה לַזֶּה, מֵאֲחֵר שָׁה – פֶּתַח בֵּית הַצּוּאָר, הִיָּה מִתְחִילָתוֹ חֲפֹר גָּמוּר, שְׁהָרִי בְּגַד חָדֵשׁ הוּא זֶה וְלֹא נִפְתַּח בּו בֵּית הַצּוּאָר מֵעוֹלָם, וְנִמְצָא שְׁעָתָה כְּאִשֶּׁר עוֹשָׂה בּו פֶּתַח זֶה הָרִי הוּא מִתְקֵן כְּלִי בִשְׁבַת, וְזֶה – הַפּוֹתֵחַ מְגוּפַת חֲבִית בִּשְׁבַת, אֵינִי חֲפֹר גָּמוּר, שֶׁכֵּכֵךְ פֶּתוּחָהּ הִיָּתָה הַחֲבִית מְקוּדָם לָכֵן, אֲלֵא שְׁהִנִּיחַ עֲלֶיהָ מַכְסָה וְטַח אוֹתוֹ בְּטִיט, וּלְפִיכֵךְ כְּאִשֶּׁר מִסִּיר הוּא מַכְסָה זֶה אֵינִי נִידוֹן כִּיּוֹצֵר פֶּתַח חָדֵשׁ, וְאֵין בּוֹזֵה מִשּׁוּם תִּיקוֹן כְּלִי.

הַגְמָרָא מְבִיאָה דִּין נוֹסֵף שְׁאִמַר רַב יְהוּדָה הָעוֹסֵק בְּדִינֵי מְקוּוֹאוֹת: וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁלִשְׁתַּי לִוְיָן שֶׁל מִיָם שְׁאוּבִים שְׁנֻפֵּל לְתוֹכָן קוֹרְטוּב [ו]–מִידָה קֹטְנָה מֵאֲדוּ] שֶׁל יוֹ, וְעַל יְדֵי כֵךְ נַעֲשֵׂה מִרְאִיתָן

כְּמִרְאָה דֵינִי, וְנִפְּלוּ שְׁלוּשַׁת לִוְיָן אֱלֹו לְמִקְוָה, לֹא פְּסִלּוּהוּ, מֵאֲחֵר שֶׁרַב סוֹבֵר שְׁאֵין מִיָם שְׁאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ אֲלֵא כְּשִׁישׁ בְּהֵם מֵרָאָה מִיָם, אִךְ מִיָם אֱלֹו שִׁישׁ לָהֶם מֵרָאָה יֵין נִידוּנִים כִּיָין וְאִינֵם פּוֹסְלִים.

מִתְקִין לָהּ [ו]–הַקְשָׁה עַל כֵּךְ] רַב כְּהֵנָא, מִדּוּעַ אֵין מִיָם אֱלֹו פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ, וְכִי מִה בִּין זֶה לְמִי צָבַע – מִיָם שְׁבָהָה רּוֹחֵץ הַצְבָּעִי אֶת יְדֵיו, שְׁאִף מִיָם אֱלֹו אֵין מֵרָאִיהֶם כְּמֵרָאָה מִיָם אֲלֵא כְּמֵרָאָה צָבַע, וּמַכֵּל מְקוֹם הֵם פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ, דְּתָנִן – שְׁהָרִי כֵךְ שְׁנִינוּ בְּמַסְכַּת מְקוּוֹאוֹת (פ"א מ"ג), רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִי צָבַע פּוֹסְלִין אֶת הַמְקוּהָ בְּשִׁלְשַׁת לִוְיָן, דְּהֵינּוּ, שְׁאֵם נִפְּלוּ שְׁלוּשַׁת לִוְיָן מִי צָבַע לְמִקְוָה, הֵם פּוֹסְלִים אוֹתוֹ.

אָמַר לִיה רַבָּא לְרַב כְּהֵנָא, אֵין לְדַמּוּת מִי צָבַע לְמִיָם שְׁנֻפֵּל בְּהֵם קוֹרְטוּב יֵין, מִשּׁוּם דְּהָתֵם מִיָּא דְּצָבָעָא מְקַרֵּי – הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם 'מִי צָבַע', וְנִמְצָא שִׁישׁ שֵׁם 'מִיָם' עֲלֵיהֶם, וּלְפִיכֵךְ פּוֹסְלִים הֵם אֶת הַמְקוּהָ מִדְּבִרֵי חֲכָמִים, הֵכָא חֲמָרָא מְוִינָא מְקַרֵּי – אִךְ כֵּאֵן לְגַבִּי מִיָם שְׁנֻפֵּל בְּהֵם קוֹרְטוּב שֶׁל יֵין הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם 'יֵין מְוִינָא', וְאֵין שֵׁם 'מִיָם' עֲלֵיהֶם, וּלְפִיכֵךְ אֵין הֵם פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ.

מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְהָתֵנִי רַבִּי חֲזִיָא – וְהָרִי שְׁנָה רַבִּי חֲזִיָא בְּרִייתָא, שְׁבָה נֶאמַר שְׁשִׁלוּשַׁת לִוְיָן מִיָם שְׁאוּבִים שְׁנֻפֵּל לְתוֹכֵם קוֹרְטוּב שֶׁל יֵין וְנִפְּלוּ לְמִקְוָה, וְהָרִי אֶת הַמְקוּהָ מֵהַכְּשִׁיר לְפִסּוּל, וְשֵׁלֵא כְּדִבְרֵי רַב הַמְכַשִּׁיר בּוֹזֵה.

מִתְרַצָּה הַגְמָרָא: אָמַר רַבָּא, לֹא קָשְׁיָא – אֵין לְהַקְשׁוֹת מִהַבְרִייתָא עַל דְּבִרֵי רַב, מֵאֲחֵר שְׁדִין זֶה נִחְלָקוּ בּו תְּנֵאִים, הָא – דְּבִרֵי רַב נֶאמְרוּ בְּשִׁיטַת רַבִּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי, הַסּוֹבֵר שִׁישׁ לִילָךְ אַחֵר מֵרָאָה הַמִּיָם, וּלְפִיכֵךְ אֵין שְׁלוּשַׁת לִוְיָן אֱלֹו פּוֹסְלִים הַמְקוּהָ, שְׁהָרִי יֵשׁ לָהֶם מֵרָאָה יֵין, הָא – הַבְרִייתָא הַסּוֹבֵרֶת שְׁמִים אֱלֹו פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ, כְּשִׁיטַת רַבָּנָן הִיא, הַסּוֹבֵרִים שִׁישׁ לִילָךְ אַחֵר הַשִּׁיעוֹר וְלֹא אַחֵר הַמֵּרָאָה, וּמֵאֲחֵר שִׁישׁ כֵּאֵן שִׁיעוֹר שֶׁל שְׁלוּשָׁה לִוְיָנִים מִיָם שְׁאוּבִים הָרִי הֵם פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ.

וְעָתָה מְבִיאָה הַגְמָרָא אֶת הַמַּשְׁנָה שְׁבָה נִחְלָקוּ רַבִּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי וּרְבָנִי. דְּתָנִן בְּמַסְכַּת מְקוּוֹאוֹת (פ"א מ"ה), שְׁלִשְׁתַּי לִוְיָן מִיָם שְׁאוּבִים